

LIBRIS

We know
books

DUMITRIȚA FLOREA

**IMPLICAREA STATELOR ÎN PROCESUL
DE FORMARE A NORMELOR JURIDICE
INTERNAȚIONALE.
RĂSPUNDERE ȘI SANȚIUNI
INTERNAȚIONALE**

**Universul Juridic
București**

- 2023 -

Lista abrevierilor	5
Cuvânt-înainte.....	7
Capitolul I	
Considerații generale privind implicarea statelor în elaborarea normelor juridice internaționale	11
I.1. Cadrul normativ în domeniul creării normelor juridice internaționale.....	12
I.2. Influența Sistemului de la Versailles în edictarea normelor internaționale	20
Capitolul II	
Participarea statelor suverane în procesul de creare a normelor juridice internaționale	34
II.1. Colaborarea bilaterală a statelor la formarea și dezvoltarea dreptului internațional.....	37
II.2. Colaborarea multilaterală a statelor la crearea și aplicarea normelor juridice internaționale	42
II.3. Codificarea dreptului internațional	53
II.4. Raportul dintre dreptul internațional și dreptul intern	60
Capitolul III	
Modalități de formare a normelor juridice internaționale	67
III.1. Considerații generale privind normele dreptului internațional.....	67
III.2. Procesul de creare a normelor convenționale.....	75
III.3. Formarea extraconvențională a normelor dreptului internațional.....	88
III.4. Mijloace auxiliare de determinare a normelor dreptului internațional.....	98
Capitolul IV	
Aplicarea normelor dreptului internațional	101
IV.1. Aplicarea în timp și spațiu a normelor juridice internaționale	101
IV.2. Aplicarea normelor juridice internaționale de bunăvoie de către state. Măsurile de constrângere în aplicarea normelor	109
IV.3. Rolul justiției internaționale în aplicarea normelor dreptului internațional	129
Capitolul V	
Despre principii. Apariția și dezvoltarea principiilor fundamentale	142
V.1. Considerații generale privind principiile fundamentale	143
V.2. Principiul abținerii de la amenințarea cu forța sau folosirea forței în relațiile internaționale (principiul neagresiunii)	146
V.3. Principiul rezolvării prin mijloace pașnice a diferendelor internaționale	150
V.4. Principiul neintervenției în afacerile interne ale unui stat.....	156
V.5. Principiul cooperării internaționale	159
V.6. Principiul egalității în drepturi a popoarelor și al dreptului lor de a dispune de ele însele.....	162

V.7. Principiul egalității suverane a statelor.....	168
V.8. Principiul respectării cu bună-credință a obligațiilor internaționale (principiul <i>pacta sunt servanda</i>)	173
Capitolul VI	
Răspunderea pentru încălcarea normelor și principiilor dreptului internațional.....	179
VI.1. Principalele tendințe și orientări	180
VI.2. Formele răspunderii pentru încălcarea principiilor și normelor dreptului internațional public.....	184
VI.3. Jurisdicția crimelor contra păcii.....	188
Capitolul VII	
Sancțiunile internaționale.....	192
VII.1. Scopul și trăsăturile sancțiunilor internaționale.....	192
VII.2. Clasificarea sancțiunilor	199
VII.3. Destinatarii sancțiunilor internaționale.....	202
VII.4. Sancțiuni aplicabile statelor și organizațiilor internaționale.....	204
VII.5. Contramăsurile ca sancțiuni de drept internațional public.....	205
VII.6. Evoluția măsurilor reactive ca sancțiuni de drept internațional public	206
VII.7. Formele și aplicarea contramăsurilor	206
Capitolul VIII	
Cazuistică din practica instanțelor internaționale relativă la încălcarea normelor internaționale.....	212
Anexe.....	299
Scurte concluzii	340
Bibliografie	345

Considerații generale privind implicarea statelor în elaborarea normelor juridice internaționale

Evoluția societății internaționale de peste cinci secole se caracterizează prin două elemente esențiale de stabilitate și anume o structură de juxtapunere a statelor suverane, ca principali actori ai relațiilor internaționale și o nevoie crescândă de cooperare între ele, pentru rezolvarea problemelor comune (mai întâi în plan bilateral, apoi din ce în ce mai mult la nivel multilateral, ca urmare a creșterii independenței naționale). Încă din începuturi (și pentru foarte multă vreme) statele au fost singurii actori ai scenei internaționale, alcătuind o societate interetatică, având o importanță deosebită reglementarea relațiilor dintre ele prin intermediul dreptului internațional.

Dreptul internațional este un fenomen social care este legat de politica externă a statelor și care a suferit schimbări de la o epocă la alta, în funcție de dezvoltările survenite pe arena mondială. Noțiunea de drept internațional a fost folosită pentru prima dată de juristul și filosoful englez Jeremy Bentham, în lucrarea „An Introduction to the Principles of Moral and Legislation”. Dreptul internațional poate fi definit ca fiind un ansamblu de principii și norme, care reglementează raporturile ce intervin între subiectele dreptului internațional, în principal statele, dar și într-o măsură limitată, organizațiile interguvernamentale, acționând în această calitate.

Ideea de om ca ființă socială, subliniată de Aristotel, exprimă o realitate pe cât de veche, pe atât de esențială: omul nu poate exista ca om în afara cetății (înțeleasă ca stat). „... Omul este prin natura sa o ființă socială, pe când antisociatul, prin natură, este ori supraom, ori fiară...”. Astfel, omul nu poate fi definit ca om decât în măsura în care trăiește în și prin societatea organizată politic în stat, afirmație care este valabilă și pentru societățile prestatale.

Dacă prin societate (ca organizație politică) nu înțelegem o sumă a indivizilor care o compun, ci mai ales una a legăturilor complexe care se stabilesc între ei, dar și între aceștia și întregul societății, vom înțelege corect raporturile societate-individ-drept. „Căci după cum omul, în perfecțiunea sa, este cea mai nobilă dintre ființe, tot astfel, lipsit de lege și de dreptate, este cea mai rea dintre toate; căci cea mai rea nedreptate este nedreptatea înzestrată cu arme; însă omul se naște având ca arme firești inteligenta și voința supremă, care sunt foarte proprii a fi întrebuințate în scopuri contrarii. De aceea el este creatura cea mai nelegiuită și cea mai sălbatică atunci când este fără virtute. Pe când dreptatea este o virtute socială, căci dreptul nu este decât ordinea comunității politice.” Dacă omul este „măsura tuturor lucrurilor” (Protagoras), atunci el este, în primul rând, măsura societății în care trăiește, mai precis măsura relațiilor prin care trăiește alături de ceilalți.

Dreptul, ca fruct al puterii politice (de stat) și ca **sumă** de norme comportamentale înzestrate cu caracter juridic, este tocmai factorul **regularizator al societății** organizate politic în stat. Statul a creat dreptul pentru ca dreptul, la rândul lui, să-l **sustină**, adică un instrument prin care statul, reglementând relațiile din interiorul societății în care există, să mențină echilibrul necesar îndeplinirii scopurilor propuse și să-și **consolideze puterea**.

Multă vreme, statul a fost preocupat de rânduiețile **sale** interioare, recunoscând vechile reguli și înzestrându-le cu forță juridică ori consacrand **reguli noi**, ceea ce a dus la crearea unui veritabil sistem juridic intern, sistem denumit „**drept intern**” sau „**drept național**”. Rostul acestui sistem este de a reglementa relațiile sociale din **interiorul statului**, pe un teritoriu precis

delimitat, în virtutea suveranității statale care astăzi reprezintă un principiu fundamental unanim recunoscut. Pe de altă parte, noile comunități organizate politic în stat au simțit nevoia să regularizeze într-o formă sau alta relațiile lor reciproce. Putem discuta astfel de o societate interetatică, în care statele se străduiesc să stabilească acorduri bilaterale, apoi multilaterale, pentru a reglementa aceste relații. Inițial, cutuma a reprezentat singura cale de normativizare a relațiilor interstatale, pentru ca apoi, pe măsura trecerii timpului, statele să utilizeze noi și mai complexe instrumente de reglementare, în primul rând tratatele. Astfel putem discuta de două căi pe care statele le-au urmat în formarea unui drept interstatal: o cale cutumiară, nescrisă și o cale convențională, concretizată sub diferite forme și denumiri: tratate, convenții, pacte. Dacă la început (și pentru foarte multă vreme) statele au fost singurii actori ai scenei internaționale, alcătuiind o societate interetatică, să-i spunem tradițională, aceasta devine tot mai complexă în ceea ce privește relațiile dintre ele și regulile cărora trebuiau să se conformeze. Acesta este un proces care face trecerea de la societatea interetatică la societatea internațională contemporană, societate caracterizată printr-o creștere exponențială a complexității ei.

1.1. Cadrul normativ în domeniul creării normelor juridice internaționale

Procesul de creare și procesul de aplicare a normelor de drept internațional public este, cu mici excepții (avem în vedere participarea mișcărilor de eliberare națională la actele internaționale care le vizează, precum și a entităților cu caracter statal contestat), marcat de participarea obligatorie a statelor ca subiecte primare de drept internațional public, învestite cu personalitate juridică universală. Statele, inițial participând în calitate de autori ai conținuturilor prescripțiilor normative internaționale, ulterior în temeiul principiului fundamental *pacta sunt servanda*, consimt să respecte aceleași reguli. Vom trece în revistă, în cele ce urmează, principalele momente din evoluția istorico-juridică a procesului de creare și aplicare de către state a normelor dreptului internațional public.

În prim-plan, apreciem că, prin caracterul său universal și prin scopurile sale, Organizația Națiunilor Unite constituie cea mai importantă organizație internațională care a dezvoltat firavul sistem instituit în perioada interbelică de Societatea Națiunilor. Organizația a fost creată cu scopul stabilirii unei noi ordini mondiale, atât în planul asigurării păcii și eliminării forței din cadrul relațiilor internaționale, cât și în cel al dezvoltării economice, sociale, cultural și umanitare. Cum multă vreme tendința dreptului internațional a fost scoaterea în afara legii a războiului de agresiune și a folosirii forței, considerăm că *Pactul Societății Națiunilor*¹ a reușit să facă un pas important în acest sens, astfel că statele-părți au acceptat anumite obligații, printre care și aceea de nu recurge la război. A urmat *Pactul Briand-Kellogg*² ca o completare, însă documentul care a constituit o etapă decisivă în dezvoltarea dreptului internațional a fost Carta ONU.

O primă tentativă de creare a unei organizații interstatale cu caracter general și permanent a fost Societatea Națiunilor, al cărui pact, *Pactul Societății Națiunilor*, a fost elaborat și adoptat la Conferința de Pace de la Versailles din 28 iunie 1919, constituind prima parte din tratatele semnate de învingători cu Germania, Austria, Turcia și Ungaria. *Pactul Societăților Națiunilor* s-a construit pe două prevederi importante: obligația de neagresiune și asistența mutuală, pe de o parte, și, pe de altă parte, pe libertatea de a recurge la război numai după epuizarea mijloacelor pașnice de rezolvare a diferendelor internaționale. *Tratatele de la Paris*

¹ *Pactul Societății Națiunilor* 1919.

² *Pactul Briand-Kellogg* 1928.

din 1919-1920 au marcat dezmembrarea Imperiului Habsburgic, apariția de noi state independente în cadrul comunității internaționale și încercarea de creare a unei organizații cu caracter universal care să aibă drept scop menținerea păcii, îngădirea recurgerii la război și respectarea dreptului internațional. Începutul celui de Al Doilea Război Mondial a însemnat căderea definitivă a sistemului de la Versailles³.

Un moment foarte important în sfera relațiilor internaționale din perioada interbelică a fost constituirea Organizației Internaționale a Muncii în 1919 (prima organizație internațională interguvernamentală – Uniunea Telegrafică Internațională – fusese deja creată în 1865⁴). Această organizație s-a înființat la 11 aprilie 1919 cu scopul de a ocroti demnitatea și sănătatea muncitorilor, de a contribui la îmbunătățirea condițiilor lor de muncă și a nivelului de trai, de a realiza bunăstarea economică, de a asigura protecția mamei și a copilului, de a asigura posibilități egale în domeniul pregătirii profesionale și învățământului. Procesul creării de noi organizații prefigura sistemul instituțiilor specializate ale ONU și pentru prima dată în istoria societății internaționale apărea o organizație internațională cu competențe jurisdicționale – Curtea Permanentă de Justiție Internațională.

Conferințele de la Geneva din anii 1925 și 1929 au avut un aport deosebit prin adoptarea în 1925 a *Protocolului privind interzicerea folosirii în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare și a armelor bacteriologice (biologice)*, iar în 1929 s-a realizat o nouă codificare privind ameliorarea sorții răniților și bolnavilor din armatele în campanie. Prin *Pactul oriental de securitate* din 1925 de la *Locarno* s-a dezvoltat instituția securității colective, prin care se urmărea crearea unui sistem de prevenire a agresiunii și de respingere a ei prin *cooperarea cu alte state*. Definiția agresiunii a căpătat contur prin *Convenția de definire a agresiunii încheiată la 5 iulie 1933 la Londra între URSS și alte state, între care putem menționa și România (celelalte state participante au fost Afganistan, Estonia, Letonia, Persia, Polonia, Turcia⁵) în cadrul Conferinței pentru dezarmare și a intrat în vigoare la 17 februarie 1934. Acest document are o importanță istorică, am putea spune, având la bază Pactul Briand-Kellogg, care interzice orice agresiune. Pentru întărirea securității generale și a păcii era necesar să se definească cât mai clar agresiunea, dat fiind faptul că statele au dreptul la independență și securitate, la apărarea și inviolabilitatea teritoriilor lor și la dezvoltarea propriilor instituții. Documentul reunește de fapt trei convenții, numite *Convențiile de definire a agresiunii*, cunoscute și sub denumirea de *Convențiile Titulescu-Litvinov*, care au completat *Tratatul multilateral de renunțare la război* din 1928 și au stat la baza principiilor *Pactului Înțelegerii Balcanice* din 1924. Prima convenție a fost semnată sub forma unui pact regional de neagresiune la 3 iulie 1933 de reprezentanții României, Estoniei, Letoniei, Poloniei, Turciei, Iranului, Afganistanului și URSS, cea de-a doua convenție a fost semnată la 4 iulie 1933 sub forma unui pact general de neagresiune, cu același conținut, de către Mica Înțelegeri sau Mica Antantă (o organizație politică defensivă, o alianță încheiată între Cehoslovacia, Regatul Iugoslaviei și Regatul României), Turcia și URSS, iar a treia convenție a fost semnată la 5 iulie 1933 de către URSS și Lituania⁶.*

Apreciem că toate consecințele dezastruoase ale celor două războaie mondiale au impus statelor un punct de vedere unanim în ceea ce privește războiul, anume excluderea definitivă a acestuia din viața comunității internaționale. Drept urmare, primul pas pentru atingerea acestui obiectiv a fost interzicerea folosirii forței și a amenințării cu forța, principiu consacrat în art. 2 alin. (4) din Carta ONU. Cea mai prolifică perioadă din punctul de vedere al constituirii

³ A. Năstase, B. Aurescu (2011), *Drept internațional public*, ed. 6, Ed. C.H. Beck, București, p. 4.

⁴ R. Miga-Beșteliu (2008), *Drept internațional public*, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, p. 57.

⁵ D. Mazilu (2005), *Drept internațional public*, ediția a II-a, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, pp. 72-73.

⁶ A. Năstase, B. Aurescu, I. Gilea (2007), *Drept internațional public. Texte esențiale*, Ed. Universul Juridic, București, p. 342.

de noi organizații internaționale este considerată perioada imediat următoare celui de Al Doilea Război Mondial, când au fost create Organizația Națiunilor Unite și încă alte 17 instituții specializate ONU [de exemplu: Uniunea Poștală (UP), Organizația Aviației Civile Internaționale (OACI), Organizația Internațională a Muncii (OIM), Organizația Mondială a Sănătății (OMS) sau instituții financiar-bancare: Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD), organizații care exercită activități culturale și științifice: Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) ș.a.].

Organizația Națiunilor Unite se conduce după o serie de principii cum ar fi: egalitatea suverană între toate statele membre ale ONU, principiul bunei-credințe în îndeplinirea de către acestea a obligațiilor asumate, nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, neamestecul în treburile interne ale altor state, toate aceste principii fiind adoptate sub rezerva măsurilor de constrângere care pot fi adoptate de ONU în caz de amenințare a păcii și securității internaționale. Carta este un document dinamic pe care practica îl îmbunătățește în mod constant. Desigur, schimbările majore produse din 1945, de la adoptarea acestui document, până în prezent au influențat foarte mult și modul în care este aplicată Carta ONU. Din analiza reglementărilor cuprinse în Carta ONU semnată la 26 iunie 1945 la Conferința Națiunilor Unite de la San Francisco desfășurată în aprilie-iunie 1945 și intrată în vigoare la 24 octombrie 1945, în legătură directă cu subiectul tratat în prezenta lucrare, reținem următoarele: scopul primordial al Națiunilor Unite este menținerea păcii și securității internaționale. Acest lucru se realizează prin adoptarea de măsuri colective eficiente pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor la adresa păcii și reprimarea tuturor actelor de agresiune și a altor încălcări ale păcii și rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale în conformitate cu principiile dreptului internațional și a justiției; alte scopuri ale organizației sunt dezvoltarea relațiilor prietenești între state și realizarea cooperării internaționale, bazate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, principiului cooperării statelor și pe respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, așa cum stipulează art. 1 din Cartă; în ceea ce privește membrii organizației, aceștia trebuie să respecte principiile fundamentale ale dreptului internațional și să-și îndeplinească cu bună-credință toate obligațiile internaționale asumate potrivit Cartei; statele membre ONU trebuie să soluționeze diferendele ivite doar pe cale pașnică pentru a putea menține pacea și securitatea în lume; o altă prevedere importantă a Cartei privește statele care doresc să devină membre ONU, condiția pe care trebuie să o îndeplinească fiind aceea că aceste state trebuie să fie iubitoare de pace și să accepte prevederile Cartei și care, după aprecierea Organizației, sunt capabile și dispuse sa le îndeplinească (art. 2 și 4); Consiliul de Securitate este organul care asigură acțiunile rapide și eficiente ale Organizației și răspunde pentru menținerea păcii și securității internaționale (capitolul V din Cartă).

Totodată, a fost creată instituția răspunderii internaționale a statelor pentru încălcarea normelor și principiilor fundamentale ale dreptului internațional. Mai mult, statele sunt obligate prin Cartă să întrețină relații pașnice între ele, să contribuie la ridicarea nivelului de trai, la dezvoltarea economică, socială, a sănătății și a progresului, să asigure cooperarea internațională în domeniul învățământului și culturii, să respecte drepturile omului și libertățile fundamentale, să promoveze măsuri de dezvoltare, să încurajeze cercetarea și cooperarea între ele (art. 55 și 73). Fiecare stat membru al Națiunilor Unite se obligă să se conformeze hotărârilor Curții Internaționale de Justiție în orice cauză la care este parte (art. 94)⁷.

Constatăm că o caracteristică a perioadei de după cel de Al Doilea Război Mondial este înființarea de organisme regionale de cooperare politică și militară (de exemplu, Alianța Nord-Atlantică) și a celor de integrare economică regională (Comunitățile Economice Europene).

⁷ A. Năstase, B. Aurescu, I. Gilea (2007), *op. cit.*, p. 32.

Societatea internațională în acea perioadă urmărea scopul consolidării solidarității între state, consultarea permanentă și coordonarea acțiunilor lor în vederea menținerii păcii și securității internaționale în conformitate cu principiile înscrise în Carta ONU.

Interdependențele care apar în procesele de dezvoltare a statelor au reprezentat un alt factor determinant în apariția organizațiilor internaționale care au impus cooperarea între state în forme variate care să permită o asociere liberă, ținând cont de interesele comune și particulare ale membrilor asociației. Un rol major l-au avut revoluția industrială și progresul științei și tehnicii care au micșorat distanțele dintre state și au sporit contactele internaționale. De exemplu, cel mai important mecanism pentru promovarea și reglementarea comerțului internațional este *Acordul General pentru Tarife și Comerț*⁸ din 1947 ale cărui principii de bază au fost preluate de Organizația Mondială a Comerțului înființată în 1995. *Acordul instituind Organizația Mondială a Comerțului*⁹ a fost adoptat la 14 aprilie 1994 de către Conferința Ministerială de la Marrakech în Maroc, prin care a fost finalizată ultima rundă de negocieri internaționale comerciale multilaterale sub egida GATT și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1995. Totodată, au luat ființă o serie de organizații regionale care se caracterizează prin omogenitate, fiind alcătuite din state care au sisteme politice, economice sau cultural asemănătoare sau chiar identice. Putem aminti aici: Organizația Unității Africane (OUA), astăzi cunoscută ca Uniunea Africană (UA); pe plan european: Consiliul Europei (1949), Comunitățile Europene (1951, 1957), Banca Europeană de Dezvoltare (1991), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE 1994); în spațiul american: Organizația Statelor Americane (OSA, Carta de la Bogota din 1948)¹⁰ etc. Prin intermediul acestor organizații, observăm cum statele își rezervă dreptul de a elabora și aplica norme internaționale aplicabile pentru o anumită regiune, conform priorităților de dezvoltare a acesteia.

Sub egida ONU, codificarea dreptului internațional a realizat importante progrese. Organizația și-a propus ca în cadrul Adunării generale să se inițieze studii și să se facă recomandări în scopul de a încuraja dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional (art. 16 din Cartă). Astfel, s-a înființat prin Rezoluția nr. 174 din anul 1947 *Comisia de drept internațional*¹¹, ca organ subsidiar al Adunării generale, cu scopul formulării și sistematizării regulilor de drept internațional în domeniile în care există o practică juridică considerabilă, precedente sau opinii doctrinare. La 17 decembrie 1966, Adunarea Generală a ONU a înființat *Comisia pentru Drept Comercial Internațional*, delegată să elaboreze „norme uniforme cu privire la relațiile și schimburile comerciale în diferite domenii”. O componentă esențială a dreptului internațional o constituie definirea și precizarea răspunderii pentru acele acțiuni care sunt de natură să pună în pericol pacea și securitatea internațională, să creeze și să întrețină un climat belicos, de tensiune și încordare care să favorizeze recurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, să genereze conflicte și confruntări militare. Răspunderea pentru asemenea fapte trebuie stipulată cu toată claritatea în sistemul dreptului internațional, așa încât funcțiile sale preventive să fie îndeplinite cu succes, iar pacea și securitatea popoarelor să fie pe deplin garantate¹². În

⁸ Acordul General pentru Tarife și Comerț (The General Agreement on Tariffs and Trade) (GATT). [on-line]: http://www.wto.org/english/docs_e/docs_e.htm și www.eumed.net.

⁹ Acordul instituind Organizația Mondială a Comerțului, 14 aprilie 1994. https://www.wto.org/french/docs_f/legal_f/04-wto.pdf.

¹⁰ R. Miga-Beșteliu (2008), *op. cit.*, pp. 58 și urm.

¹¹ Rezoluția no. 174 (II) din 21 noiembrie 1947 privind înființarea Comisiei de Drept Internațional.

¹² D. Florea (2012), *Formele răspunderii statului pentru încălcarea principiilor și normelor dreptului internațional public*, în *Tendențe contemporane în evoluția patrimoniului istoric și juridic al Republicii Moldova*, Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și tinerilor cercetători, volumul III, Secția „Drept Internațional și Relații Internaționale”, ediția a VI-a, 12 aprilie, 2012, Chișinău, Supliment la „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, nr. 2, 2012, ISSN 1857-1999, p. 143.

cercetările efectuate pe parcursul anilor s-a relevat necesitatea ca răspunderea pentru războiul de agresiune să fie concretizată în sancțiuni precise consacrate în norme ale dreptului internațional. Această răspundere se referă la obligația statului agresor de a suporta sub diferite forme urmările actelor sale ilicite, „care pot merge de la acoperirea pagubelor materiale, până la sancțiunile cele mai riguroase admise de drept internațional”¹³. Un rol decisiv în acest sens l-a avut adoptarea de către Comisia de drept internațional în 2001 a *Proiectului de articole privind răspunderea statelor pentru fapte internaționale ilicite* (denumit *Proiect de articole sau Proiect CDI*), proiect anexat la rezoluția 56/83 a Adunării generale a ONU¹⁴, deși lucrările propriu-zise de codificare începuseră din anul 1955. Elaborarea acestui proiect a durat în jur de 46 de ani, la acest proces participând un număr impunător de guverne, care-și prezentau obiecțiile la articolele elaborate de Comisie. Acest document este rezultatul unei munci îndelungate a CDI în cadrul căreia s-au elaborat un șir de prevederi principiale a dreptului răspunderii internaționale ca una din ramurile de bază a dreptului internațional, inclusiv formularea principiilor și normelor lui. Într-un final, CDI a decis să se ocupe de actul ilicit și de formele răspunderii statelor, nu și de încălcările diferitelor norme și, pe această bază, Comisia a adoptat în 1996 un proiect de articole.

Comisia de Drept Internațional a elaborat proiecte remarcabile în domenii ca: recunoașterea statelor și guvernelor, imunitățile jurisdicționale ale statelor și bunurilor lor, jurisdicția în materia infracțiunilor comise în afara teritoriului național, succesiunea statelor și guvernelor, tratamentul străinilor, dreptul la azil, dreptul tratatelor, regimul apelor teritoriale, regimul mării libere, relațiile și imunitățile diplomatice. Eforturilor acestei comisii, dar și ale altor comisii ale Adunării generale înființate ulterior s-au văzut în elaborarea și încheierea a multor convenții de codificare a dreptului internațional, în variate domenii, cum ar fi: relațiile diplomatice (*Convenția de la Viena din 1961*); relațiile consulare (*Convenția de la Viena din 1963*); tratatele internaționale (*Convenția de la Viena din 1969*); dreptul mării (cele 4 convenții de la *Geneva din 1958*, urmate de *Convenția de la Montego Bay din 1982*)¹⁵.

Apreciem că un document de referință pentru cercetarea subiectului „Particularitățile creării și aplicării de către state a normelor dreptului internațional public” este *Convenția de la Viena din 1969 cu privire la dreptul tratatelor*. Aceasta a fost adoptată la 23 mai 1969 în cadrul Conferinței ONU pentru dreptul tratatelor la care au participat 110 state și a intrat în vigoare la 27 ianuarie 1980. Importanța acestui document internațional constă în aceea că el reprezintă un pas major în procesul de codificare a normelor de drept internațional care reglementează încheierea de tratate, convenții sau alte acorduri între state și intrarea lor în vigoare (partea a II-a din Convenție), modul în care se face interpretarea tratatelor și acordurilor, aplicarea acestora și respectarea lor (partea a III-a din Convenție), reguli care privesc modificarea, suspendarea și încetarea tratatelor, viciile de consimțământ (art. 48, 49, 50, 51 și 52) și nulitatea tratatelor (partea a V-a din Convenție). Convenția codifică noțiunea de normă imperativă (*jus cogens*) și reafirmă principiul fundamental al dreptului internațional public *pacta sunt servanda*, adică principiul respectării cu bună-credință a unui tratat licit (art. 26), principiul liberului consimțământ și principiul neretroactivității tratatului (art. 29)¹⁶. De asemenea, Convenția reafirmă principiile dreptului internațional încorporate în Carta ONU cum sunt: principiul privind egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul lor de a-și hotărî singure soarta, principiul egalității suverane a statelor, principiul neamestecului în treburile interne ale

¹³ A. Preda-Mătășaru (2007), *Tratat de drept internațional public*, Ed. Lumina Lex, București, p. 324.

¹⁴ A se vedea doc. ONU, Official Record of the General Assembly, 56th session, Supplement no. 10, november 2001 – pe www.un.org.

¹⁵ S. Scăunaș (2007), *op. cit.*, p. 58.

¹⁶ A. Năstase, B. Aurescu, I. Gîlea (2007), *op. cit.*, pp. 114 și urm.